RUSKI INWALID

N° 294.

NEDZIELA. 16. Grudnia 1817 roku.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości Kraiowe: z Peterzburga. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOSCI KRAIOWE.

z Peterzburga, 16 Grudnia.

Wspominaliśmy niedawno w pismie naszem o nowo założonym kościele Chrystusa Zbawiciela w Moskwie na *Gorach Worobiewych* (wrublich) według planu danego przez Pana *Witberga* Akademika, rozumiemy że czytelnicy nasi z ukontentowaniem przyymą następuiącą krótką wiadomośćo o bszerności i podziale tey świątyni.

Wysokość całey budowy począwszy od spodu góry do wierzchołka krzyża wynosić będzie 110 sążni. Wschody maiące szerokości 60 sążni zaczynaiące się o 70 sążni od brzegu rzeki Moskwy maiącey się w tem mieyscu wyłożyć granitem, oparte będą na pięciu ogromnych podstawach, które służąc za fundament samey swiątyni kończą się wewnątrz góry dochodząc połówy oney gdzie założone iuż są fundamenta kościoła dolnego, poświeconego wcieleniu Boga Człowieka to iest *narodzeniu Chrystusa Pana.* Kościoł ten podziemny dosięgać będzie wierzchołka góry, na którym i schody dzieląc się na dwoie inny przyymuią kierunek. Nawierzchołku dopiero góry poczyna się kościoł *przemienienia Pańskiego* maiący na około przepyszne przysionki czyli obeyscia z każdey strony 80 sążni długości a 5 szerokości maiące. Nad tym drugim kościołem na około ogromney kopuły, 25 sążni maiącey średnicy, wznosi się trzeci przybytek poświęcony zmartwychwstaniu Pańskiemu. Podziemny kościoł iest w kształcie czworoboku podługowatego, średni ma kształt równoboku prostokątnego, a wyższy będzie kończył budowę całą w kształcie koła.

Kościoł ten będzie miał pięć kopuł; we czterech mnieyszych umieszczą się 48 dzwonow, których głos muzycznie dobrany za zadzwonieniem we wszystkie razem wyda cztery główne harmoniczne tony; Takowa zgoda tonow szczególnie tylko w niedziel zmartwychwstania Pańskiego słyszaną będzie. Wysokość świątyni nielicząc kościoła podziemnego; lecz tylko biorąc od powierzchni góry do wierzchołku krzyża wyniesie 80 sążni. Z obustron kościoła niższego mieszczącego w sobie pamiątkę ofiar 1812

roku które dały powod do wystawienia tego gmachu swiętego będzie się rosciągać kolumnada 300 sążni maiąca długości. I kończąca się z obustron kolosami olbrzymiey postaci 50 sążni maiącemi wysokości. Ieden z tych kolosów wylany będzie z dział zdobytych od nieprzyiaciela począwszy od Moskwy aż do granic Państwa, drugi zaś z zdobytych poczynaiąc od granic Państwa aż do murów Paryża. Mówiąc tak pokrótce o niezmiernym ogromie tey bezprzykładney budowy, niepodobna wchodzić w opisanie szczegółowe części oney, każda albowiem z nich maiąc oddzielne znaczenie oparte na stałych prawach *Tego*, na którego się chwałę cześć i uwielbienie buduie, potrzebawałaby obszernieyszego opisania. P *Witberg* autor tego nadzwycząyney piękności planu ma zamiar z czasem wydać opisanie z dołączonemi rycinami, wystawuiącemi nietylko plan i ściany świątyni; lecz nadto dokładny rys tak góry przeznaczoney na podstawę oney, iako też iey okolic.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

z Wiednia, 2 Grudnia.

Publiczne palenie Assygnat było pierwiey w stolicy tuteyszey prawdziwą uroczystością dla mieszkańców oney. Teraz mało to kogo obchodzi; gdyż nadzieia że za zmnieyszeniem się liczby papierowych pieniędzy zmnieyszy się i cena wszystkich towarów, nieprzyszła do skutku.

FRANCYIA.

z Paryża, 2 Grudnia.

Mieściemy tu krótki rzut oka na liczbę pensionaryuszów Francuzkich, których rząd tameczny corok zadowalnia: Summa opłat pensyi obywatelskich wynosi 2,294,682. franków, liczba zaś osob pobieraiących takowe pensyie obywatelskie iest 7781. Summa pensyi duchownych 12,959,837 franków, licz ba osob 55,506; summa pensyi woyskowych 48,340,484 franków, liczba osob 139,918. Summa ogólna 64,595,003 franków, liczba zaś pensyonaryuszów 196 205 osob.

Rozumieią że prawo o wolności druku znaydzie wiele przeciwności, a mianowicie co do punktu *ograniczenia* pism publicznych. Prawo to, tem większe sprawuie podziwienie że przez postanowienie w tey mierze w ciągu przeszłey zimy wyszłe, wszystkie dotąd istnieiące ograniczenia powinne się były kończyć razem z początkiem nadchodzącego 1818 roku. Powiadaią nawet że wielu z *Niepodległych* którzy powszechnie trzymaią stronę rządu, oswiadczyli się przeciwko temu punktowi.

Do portu Algierskiego wprowadzono niedawno dwa okręta Hiszpańskie.

W gazecie dworskiey Madryckiey znayduią się doniesienia z Mexyku po dzień 21 Lipca. Z nich się wykazuie, że *Mina* rozbitym został o 14 mil od *St-Lui de Potozi*; lecz że nieład, który nastąpił w iezdzie Królewskiey niepozwolił korzystania z tey okoliczności. W krótce po tem kiedy *Mina* po wylądowaniu spalił okręta swoie, odpadły od niego dwa oddziały pod dowodztwem Oyca *Miersa* i iednego Oficera Cudzoziemskiego. Oba te oddziały niemogąc się odważyć na zagłębienie się wewnątrz kraiu, powróciły lądem do *nowego Orleanu.*

ANGLIIA.

z Londynu, 3 Grudnia.

W mowie mianey na nabożeństwie żałusznem przy obchodzie pogrzebu w *Dzeem* w Bat (gdzie teraz Królowa bierze Mineralne kąpiele) wspomniany był między imemi ten rozrzewniaiący rys dobroci iey duszy: Przed kilku tygo dniami kiedy Xiężna Karolina używała przechadzki w ogrodzie Klarmontskim z Xięciem małżonkiem swoim, spostrzegła pracuiącego człowieka, przybliżyła się do niego i z zwyczayną dobrocią spytała się czy ma Bibliią, Pracuiący odpowiedział iey że niema. Xiężna powróciła natychmiast do Pałacu, wybrałe Biblia napisała w niey imie robotnika i dodawszy następuiące wyrazy: „Od przyiaciółki iego Karoliny" odniosła sama znowu do ogrodu i wręczyła pracuiącemu robotnikowi. Oboie ci wysocy małżonkowie bardzo często zstępowali pod strzechę ubogiey chałupy i slady dobroczynności swoiey tam zostawiali. Zeszła Xiężna szczególney dowodziła pryyiazni Rodzinie Królów Francuzkich kiedy ta w okropnych dla siebie klęskach, szukała przytułku w krainach sąsiadów swoich.

— W *Dyl* Aresztowano maytkow Duńskiego okrętu nadziei, którzy chcąc zawładać towarami na nim znayduiącemi się wyrzucili w morze Kapitana swoiego.

Włochy.

Dokończenie Mowy Papiezkiey powiedziany w zgromadzeniu Kardynałow.

„Przemiany, które po tem zaszły w dyecezyiach Królewstwa Bawarskiego nienadto są liczne; lecz niektóre z nich były skutkami współczesnych okoliczności. Nowy podział tych dyiecezyi będzie Nam podany w swoim czasie. Co się zas tycze spraw samych duchownych, myśmy ie urządzili ku dobru Wiary i kościoła. Przekonacie się że sądownictwa co do spraw takowych, poruczone Biskupom wolne są od wszelkich postronnych wpływów. To zapewna znacznie dopomoże do przywrócenia należytego porządku, do poprawy obyczaiów między prawowiernemi, iako też do dobrego wychowania młodzieży, Ta ugoda utwierdzi węzły łączące członki koscioła z głową iego, to iest z stolicą Piotra Swiętego, która iest średnicą wolności prawdziwey. My także przedsięwzięliśmy mieć należną troskliwość o porządny byt duchowieństwa, i przywrócenie klasztorów, a razem z tem przedsięwzięciem znieśliśmy wszystkie prawa i postanowienia, przeciwiące się takowey ugodzie,“

„Fundusze kościoła doczesne zaięły naszą uwagę: Zabespieczyliśmy dla Biskupów Kapituł i Seminaryi potrzebną ilość dochodów nie czasowych tylko i niepewnych; lecz ciągłych czyli raczey trwałych i wyłącznie na zawsze do użytku i zarządzenia kościoła należących. Takowy przychod niemoże się zapewna porównać z dawnemi dostatkami Niemieckiego duchowieństwa; lecz *niepomyślne* okoliczności *niepozwoliły* uczynićich znacznieyszemi. Mamy nadzieię że duchowieństwo zniesie cierpliwie tę wolę Bożą mamy nadzieię, że mniey dbać będzie o dostatki swe własne, a więcey o dostatki Chrystusa, i zyscze powszechny dla siebie szacunek przez świętobliwość życia i cnoty, droższe nierównie bogactwa nad wszystkie skarby ziemskie. Zreszta prawa nabywania nowych maiątkow nadane kościołowi Niemieckiemu, maiące powstać nowe fundusze z szczodrobliwości Króla, znaioma gorliwość narodu Bawarskiego, — Wszysiko to każe się spodziewać, że i doczesne dobro koscioła tego znacznie się powiększy. W zamianę tego zostawiliśmy zupełne prawo temu pobożnemu Królowi umiesczenia w próżnuiących 8 dyecezyiach Królestwa iego Biskupów, rozdawania oraz innych urzędów i godności kościelnych w Państwie iego.“

„Szanowni Bracia! Oto więc cośmy uczynili dla przywrócenia do porządku spraw duchownych w Niemczech. Wiele iescze zostaie nam trudów dla dobra narodu tego, tak wielu rządzonego Panami. Naygórliwiey prosiemy Boga, o zesłanie nam mocy potrzebney, do doprowadzenia wszystkich Niemieckich kościołów do dawnego porządku. Niektórzy z Panuiących w tych kraiąch, oświadczyli iuż nam życzenia takowe i prosili Nas o pomoc w sprawach tak wielkiey wagi. A my wspólnie ze wszystkiemi wiernemi prosiemy Oyca Niebieskiego niech ześle błógasławieństwo swoie, niech onem utwierdzi to dzieło; gdyż bez Iego pomocy wszystkie starania i trudy są próżne.”

ROZMAITOSCI.

Egipt.

Nieiakie szczegóły o teraźnieyszym stanie Egiptu, które pewny wędrownik przesłał:

„Basza Egiptu polecił wyszukiwanie starożytności Panu *Belzoni* inżynierowi Rzymskiemu, będącemu teraz w *Kairze*, a pracą tego kieruie Pan *Drovetti* były Konsul Francuzki w *Alexandryi*, maiący nader szacowny zbiór starożytności, a który iako uczony wielką ma wziętość. Pan *Belzoni* ma się zaiąć wyczyszczeniem rzeki *Nilu*. — Syn Baszy pociągnał na podbicie *Mekki*, i nie źle mu się powodzi.—Basza musiał zaniechać urządzenia woyska swoiego na tryb narodów Europeyskich, bo to przywiodło żołnierzy iego do buntu. Dla odwrócenia burzy wydał na rabunek żołnierstwa składy kilku kupców bogatych w *Kairze*, do którego gdy się rzuciło, Basza opanował tym czasem cytadellę, i użył środków, które położyły koniec buntowi. Odtąd nie myśli iuż Basza o ćwiczeniach woyska po Europeysku. Nieudało mu się także zaprowadzić lazaret, bo się duchowi religii kraiowey przeciwi. — Nikt tam nie wątpi, że się chce zrobić niepodległym względem Porty Ottomańskiey, i że tego dokaże. Zaprowadza do Egiptu płody różnych kraiów, i utalentowanych ludzi sprowadza. a zwłaszcza rzemieślników.„

O wpływie Angielskim

(Z dzieła P. *Guinan Launrins.*)

Edgard Król Angielski przybrał był sobie szumne tytuły Cesarza i Pana wszystkich Królów na Oceanie, i wszystkich na

nim narodów. Gdy był w *Chester* wsiadł na statek *Dec*, i ośmiu Królów do robienia na nim wiosłami przymusił, a sam stanął przy rudlu. Co w wieku 10tym chełpliwością tylko było, to w 10tym stało się rzeczywistością, z tą różnicą, że nie Królowie, ale narody robią wiosłami dla samowładności Anglii. Ciemnota, barbarzyństwo, nieszczęścia niektórych przemiiaiących okoliczności stanowiły wówczas prawa Pana Królów i narodów na Oceanie; oświecenie, polerowność, liczba, i siła nie mogą w tych czasach zabezpieczyć ludów przeciw politycznemu i handlowemu iednego narodu panowaniu, iakiego niemasz w dzieiach świata przykładu, tak co do rozciągłości skutków iego, iak i natężenia działalności onegoż. Skrępowana, zniszczona i nieszczęśliwa Europa widzi wszędzie swóy handel i przemysł obumarły. Takowego stanu ucisku i zuiszczenia miałaż się lękać wpośród słodyczy powszechnego pokoiu, otrzymanego przez tyle wszędzie usiłowań i ofiar, i gdy towarzyska umowa Europeyska zdawała się zapewniać wszystkim narodom długie lata odpoczynku i szczęśliwości? To, co zwiastowano za świetną jutrzenkę wieku wolności, sprawiedliwości, miałoż bydź tylko zwodniczą błyskawicą? Czyliż ieszcze niedosyć, że prawa narodów zastosowano do politycznych rachub i handlarskich widoków iednego tylko mocarstwa, że ludy przeprowadzano i dzielono iak trzody? Czyliż to przewodzenie iednego nad wszystkiemi innemi narodami, ta polityczna słabość Europy iest stanem trwałym? Dopókiż królowie i narody zostawać będą iak ślepi niewolnicy w więzach ciemiężącey opieki? Zrzucąż tak ciężkie dla iednych, a tak upodlaiące dla drugich jarzmo? I czyliż przyszłość zagładzi kiedy obecne nieszczęścia i hańby.

Wyłączny handel Lewancki stanie się sowitem wynagrodzeniem dla Anglii za utratę osad, połączy iey widoki zyskowne w Europie z płodami iey Azyatyckiemi, i skupi w iey ręce monopolium wszystkich kraiów, i wszystkich towarów. *Karfu* będzie nadal siedliskiem tego handlu ważnego. Przez *Korfu* Anglicy są panami *Stambułu*; nic bez pozwolenia tych nowych stróżów Archipelagu nie będzie mogło weyść z morza śródziemnego do tey wielkiey stolicy na potrzeby iey mieszkańców; przez *Korfu* panuią także Anglicy na morzu Adryatyckiém, a to tak, że gdy się im spodoba, będą mogli rozkazywać morskiey sile pysznego niegdyś małżonka tegoż morza (*) Od *Otrantu* do *Tryetu* i *Raguzy*, brzegi i ich żegluga są również na łasce panów skały Jońskiey. *Korfu* iest iednem z obszernych mieysc, na których stoi kolossalny gmach potęgi Angielskiey, iest punktem oparcia się dzwigalni, podnoszącey Europę podług upodobania i interesów gabinetu Angielskiego. Jest to cząstka. Którą sobie przysądził w zaborach kraiów po skończoney ostatniey woynie na stałym lądzie ten potężny burzyciel spokoyności Europeyskiey. — Gabinet Angielski pomimo woysk i flott Europeyskich potrafił bez przeszkody wytknąć wszystkie drogi woyskowe i handlowe na całym świecie. *Gibraltar*, *Malta*, *Przylądek Dobrey Nadziei* i *Korfu* uczyniły go wszystkich morz panem. Tak on się na tych strasznych stanowiskach usadowił, iż trudno byłoby Europie wypędzić go z nich, nawet przy dawney iey sile morskiey. Dla większego bezpieczeństwa Anglii, flotty wielu mocarstw przechodziły koleyno do iey portów; i niedziw, bo kto nie ma handlu, temu flotty niepotrzebne. — Doszła ona do tego wysokiego stopnia potęgi przez niezmierną przewagę śmiałey Polityki, którey zuchwałość i pomyślność wypadki całego wieku dosyć usprawiedliwiaią. Też samé ona ma sposoby utrzymania zdobyczy swoich, iakich w ich zyskaniu używała, a temi są: zręczne wzniecanie zawiści między mocarstwami Europeyskiemi, zapalanie w porze swoiey nienawiści narodowey, wprawianie ich w niedowierzanie, i uważanie siebie wzaiemne, pochlebianie przesądom i zasadom, popieranie despotyzmu lub wolności, przywrócenie Burbonów w Europie, a odarcie ich w Ameryce, nareście, wciąganie narodów w woyny, które u-kończa zebraniem politycznych korzyści, i odnoszeniem wszelkich pożytków handlowych.

(*) *Za czasów bytu Rplitey Weneckiey zaślubiała się ona przez swego Dożę corocznie w dzień Wniebowstąpienia Pańskiego z morzem Adryatyckiem.*

W Peterzburgu
w Drukarni woienney Głównego sztabu IEGO CESARSKIEY MSCI.